

Závěrečná zpráva projektu specifického výzkumu na rok 2013, zakázka č. 2112

Název projektu: Sociální klima v prostředí 1. stupně základních škol

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědný řešitel: PhDr. Yveta Pecháčková

Studentky magisterského studia oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ, 3. ročník:

Zuzana Navrátilová: ID 26486

Petra Slavíková: ID 27578

Celková částka přidělené dotace: 32 120 Kč

(30 500 Kč + navýšení o částku: 1620,- Kč)

Stručný popis postupu při řešení projektu:

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit kvalitu pěti ukazatelů sociálního klimatu ve školní třídě základních škol a porovnat mezi sebou ve zvolených ukazatelích standardní školy se školami alternativními.

Dílčím cílem bylo zjistit, zda existují rozdíly v oblasti užívání netradičních metod a forem práce mezi školami standardními a alternativními.

Pod pojmem standardní školy si představujeme školy reprezentující většinově zavedenou normu, určitý standard. Alternativní školy definujeme ve shodě s Průchou (2004) jako školy, které se nějakým způsobem od standardu odlišují (např. ve zvolených metodách a formách výuky, ve způsobech hodnocení apod).

Specifikace cílů:

1. Zjistit kvalitu sociálního klimatu analýzou výsledků dotazníku Naše třída (Dotazník MCI) na základě pěti proměnných z pohledu žáků.
2. Zjistit, zda existují rozdíly v oblasti edukačního prostředí (užívání netradičních metod a forem práce) mezi školami běžnými a alternativními.

Předpoklady:

1. P1: V ukazatelích sociálního klimatu ve školní třídě nebudou zjištěny významné rozdíly mezi běžnými školami a školami alternativními.
2. P2: V ukazateli soutěživost ve školní třídě budou zjištěny významné rozdíly mezi běžnými školami a školami alternativními.
3. P3: V užívání netradičních metod a forem práce ve výuce nebudou zjištěny významné rozdíly mezi běžnými školami a školami alternativními.

Jednalo se o kvantitativní komparativní šetření, ve kterém byla použita revidovaná verze standardizovaného dotazníku MCI (My Class Inventory, autorů B. J. Fraser, D. L. Fisher) upravená pro české prostředí (autoři: J. Mareš, J. Lašek, příloha c). Tento dotazník je určen žákům 3. až 6. tříd základních škol, identifikuje jejich subjektivní pohled na klima třídy a měří charakteristiky pěti proměnných: spokojenost ve třídě, třenice ve třídě, soutěživost ve

třídě, obtížnost učení a soudržnost třídy. Verze obsahuje 25 položek, minimalizuje únavu žáků při jejich vyplňování a znění jednotlivých otázek je zjednodušeno. Možné odpovědi jsou redukovány na odpověď typu „ano – ne“. Lze zjišťovat klima aktuální a preferované. Vzhledem k cíli našeho výzkumu jsme použili pouze aktuální formu dotazníku. V druhé etapě výzkumu byl použit nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce pro učitele, zjišťující využívání netradičních metod a forem práce ve výuce.

Výzkumný soubor tvořilo celkem 175 žáků 1. stupně standardních a alternativních základních škol (tabulka 1), konkrétně žáci pátých ročníků. Výzkum sociálního klimatu byl realizován v pěti běžných a v pěti alternativních základních školách v České republice, přičemž do výzkumu bylo zapojeno i 10 třídních učitelů oslovených pátých ročníků (výzkum užívaných výukových forem a metod práce). Dotazníky byly distribuovány osobně po předchozí domluvě.

Tabulka č. 1: Výzkumný soubor

Standardní školy	Počet žáků	Alternativní školy	Počet žáků
5. třída	13	5. třída	13
5. třída	25	5. třída	23
5. třída	18	5. třída	9
5. třída	19	5. třída	15
5. třída	18	5. třída	22
Total	93	Total	82

Vybrané výsledky:

Výsledky prezentují aktuální stav subjektivního pohledu žáků 5. tříd standardních a alternativních základních škol na klima třídy. Měří charakteristiky těchto pěti proměnných: spokojenost ve třídě, třeňice ve třídě, soutěživost ve třídě, obtížnost učení a soudržnost třídy. Zjištěné proměnné jsou popsány základními statistickými charakteristikami (průměrné hodnoty a s nimi související charakteristiky). Výsledky zjištěné u 93 žáků 5. tříd standardní základní školy, kterým byl sejmuto dotazník MCI – aktuální forma, prezentujeme v tabulce č. 2. Tabulka č. 3 prezentuje aktuální stav subjektivního pohledu 82 žáků 5. tříd alternativních škol.

Table 2. Výsledky MCI – A, školy standardní

Proměnné	Aritmetický průměr	Pásmo běžných hodnot
Spokojenost	11,0	9,2 – 12,0
Třeňice	10,86	9,0 – 12,9
Soutěživost	11,22	10,1 – 11,8
Obtížnost	7,42	5,8 – 9,5
Soudržnost	8,19	7,3 – 9,7

Table 3. Výsledky MCI – A, školy alternativní

Proměnné	Aritmetický průměr	Pásmo běžných hodnot
Spokojenost	11,5	8,1 – 13,3
Třenice	9,26	7,2 – 12,7
Soutěživost	11,28	10,3 - 12,5
Obtížnost	6,34	5,3 – 7,2
Soudržnost	8,32	6,6 – 10,5

V tabulce č. 4 jsou porovnávány rozdíly mezi prožíváním klimatu žáků z běžné a alternativní školy. Z tabulky je zřejmé, že žáci alternativní školy (ve srovnání se žáky standardní školy) pociťují nižší třenice a menší obtížnost práce. Míra pociťované spokojenosti, soudržnosti a překvapivě i soutěživosti je mírně vyšší oproti žákům standardních škol, avšak v těchto ukazatelích pociťovaného sociálního klimatu ve školní třídě nebyly zjištěny významné rozdíly mezi běžnými školami a školami alternativními.

Dále jsme předpokládali, že v ukazateli soutěživost ve školní třídě budou zjištěny významné rozdíly mezi běžnými školami a školami alternativními. Z tabulky č. 4 je zřejmé, že tento náš předpoklad nebyl potvrzen, ba naopak se ukazuje, že v rámci našeho výzkumu je ukazatel pociťované soutěživosti u žáků alternativních škol mírně vyšší, než u žáků škol standardních.

Table 4. Komparace výsledků

Proměnné	Aritmetický průměr	
	Standardní školy	Alternativní školy
Spokojenost	11,0	11,5
Třenice	10,86	9,26
Soutěživost	11,22	11,28
Obtížnost	7,42	6,34
Soudržnost	8,19	8,32

Při porovnání základních charakteristik zkoumaných souborů se jednalo o páté ročníky základních škol, které sídlí v městech o velikosti 10 000 obyvatel. Zkoumané vzorky měly srovnatelné počty žáků co do velikosti školy, ne však co do počtu žáků ve třídě, což mohlo mít vliv na dosažené výsledky. Nebyl zaznamenán významný rozdíl v profilaci školy (složení předmětů), ani v počtu nabízených zájmových činností. Předpokládali jsme, že zkoumané soubory se budou lišit v edukačním prostředí, konkrétně v přístupu učitelů k výuce a ve volbě organizačních forem a výukových metod, což lze očekávat již ze zaměření škol (standardní versus alternativní). Tato edukační dimenze a její možný vliv na klima třídy byla zjišťována u třídních učitelů pomocí nestandardizovaného dotazníku zjišťujícím užívané výukové formy a metody práce. V užívání netradičních metod a forem práce ve výuce však nebyly zjištěny významné rozdíly mezi běžnými školami a školami alternativními, náš předpoklad byl potvrzen. Dosažená úroveň zpracování poskytuje podklad pro prezentaci výzkumného šetření,

a zároveň slouží jako východisko pro následnou matematicko – statistickou analýzu dat, která bude obsažena v připravované monografii (projekt ESF, 2014).

Literatura:

HAVLÍNOVÁ, M., KOLÁŘ, M. *Sociální klima v prostředí základních škol v ČR*. [online], [cit. 2013-1-26]. Dostupné z: <http://jeronymklimes.webpark.cz/mojeprace/socialniklima.pdf>
PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-977-1.

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

Uveďte především publikace, které vznikly na základě řešení projektu. Dále uveďte, zda byly publikace skutečně zadány do OBD s vazbou na RIV.

Abstrakt ve sborníku: PECHÁČKOVÁ, Y., NAVRÁTILOVÁ, Z., SLAVÍKOVÁ, P. Social Climate in the Environment of Primary Schools. [Abstract] In *Education and educational psychology (EDU 2013): 4rd international conference*. Antalya: Cognitive Couselling & Conference Services (C-cracs), 2013, p. 131, ISSN 1986 – 3020.

Abstract book je dostupný na www:

<http://www.icepsy.org/admin/files/Abstract%20book%20ICEEPSY%202013.pdf>

Článek: Výsledky byly prezentovány v rámci příspěvku s názvem: Social Climate in the Environment of Primary Schools na The 4rd International Conference on Education and Educational Psychology, ve dnech 2. až 5. října 2012 v Turecku (Antalya). Příspěvek bude publikován v *Procedia-Social and Behavioral Journal* (Elsevier).

Odkaz na seznam přijatých příspěvků:

http://www.c-cracs.org/content.asp?Units_id=10

Po vydání bude příspěvek zadán do OBD s vazbou na RIV a odevzdán výpis z OBD.

Spoluautorkami příspěvku jsou studentky magisterského studia: Zuzana Navrátilová a Petra Slavíková.

Přehled realizovaných výdajů:

a) osobní náklady. 0,- Kč

a) stipendium v celkové výši 4 000,- Kč

Zuzana Navrátilová: 2 000,- Kč

Petra Slavíková: 2 000,- Kč

Zdůvodnění:

Studentky se aktivně podílely na přípravě, konstrukci a distribuci dotazníků, na zpracovávání dat i na přípravě příspěvku.

b) materiálové náklady:

kancelářské potřeby: celkem 6 497,00 Kč

Zdůvodnění: papíry, desky, obaly, sešity, sponky, DVD – využito k distribuci dotazníků, zálohování dat, zpracovávání podkladů a výstupů

c) konferenční poplatek: 12 929,40 Kč

Zdůvodnění: uvedená částka byla využita na zaplacení konferenčního poplatku na The 4rd International Conference on Education and Psychology, která se konala ve dnech 2. až 5. října 2013 v Turecku (Antalya).

d) cestovné: 8 381,00 Kč

Zdůvodnění: Uvedená částka byla použita na dopravu na mezinárodní konferenci v Turecku – Antalya

Kurzové ztráty: 316,80 Kč

Celková částka dotace: 32 120 Kč

Celková spotřebovaná částka: 32 124, 20 Kč (z celkové částky přečerpano – 4,20 Kč)

Povinné přílohy:

- a) kopie publikačních výstupů
- b) výpis z OBD – výsledky publikační činnosti podpořené projektem
- c) Dotazník MCIa, nestandardizovaný dotazník pro učitele
- d) Výsledovka z ekonomického informačního systému Magion – vyúčtování dotace

Datum: 17. 12. 2013

Podpis odpovědného řešitele